

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

KLIMAAT
WATERBEHEER
ECONOMIE
VEILIGHEID
DUURZAAMHEID
**RUIMTELIJK
ONTWIKKELINGS-
PROGRAMMA**
**CARIBISCH
NEDERLAND**
NATUUR EN MILIEU
LEEFBAARHEID
CULTUUR
ENERGIE
VOEDSEL

Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1 Doel van het Ruimtelijk Ontwikkelingsprogramma Caribisch Nederland (ROCN)	5
1.2 Het proces	5
1.3 De opbouw	6
2. Ruimtelijk Ontwikkelingsprogramma Caribisch Nederland	7
2.1 Ruimtelijke opgaven voor de eilanden	7
2.2 Juridische context van het Ruimtelijk Ontwikkelingsprogramma Caribisch Nederland	9
2.3 Rijksbelangen met ruimtelijke implicaties in Caribisch Nederland	11
3. Ruimtelijk Rijksbeleid in Caribisch Nederland	13
3.1 Zuinig en meervoudig ruimtegebruik om een duurzame ontwikkeling te waarborgen	13
3.2 Toekomstbestendige woningbouw die aansluit bij de behoeften van de bevolking van Caribisch Nederland	14
3.3 Voldoende toegang tot voorzieningen voor een gezonde leefomgeving	15
3.4 Beschermen van cruciale en gevoelige functies tegen de gevolgen van klimaatverandering	17
3.5 Goed waterbeheer om overstromingen, droogte en erosie te beperken	18
3.6 Het stimuleren van investeringen in hernieuwbare energie	18
3.7 Beschermen van de natuur in Caribisch Nederland	19
3.8 Waarborgen externe veiligheid en beperken overlast van bedrijven	22
3.9 Beschermen van het cultureel erfgoed en archeologische waarden	22
3.10 Duurzame economische ontwikkeling	23
3.11 Ontwikkeling van de agrarische sector voor voedselzekerheid	24
3.12 Het veilig functioneren van luchthaventerreinen	24
3.13 Een goede bereikbaarheid van zeehavens	25
3.14 Integraal beheer van de Exclusieve Economische Zone (EEZ)	26
4. Implicaties van het Rijksbeleid voor Caribisch Nederland	29
4.1 Bonaire	29
4.2 Sint Eustatius	33
4.3 Saba	35
5. Overleg tussen het Rijk en de openbare lichamen bij het vaststellen en herzien van Ruimtelijke Ontwikkelingsplannen	37
6. Financiële paragraaf	39
Appendix A – Overige relevante wetgeving en beleid	40
Appendix B – Lijst van afkortingen en begrippen	42

1. Inleiding

De openbare lichamen van Bonaire, Sint Eustatius en Saba staan voor grote ruimtelijke opgaven. De groei van de bevolking, klimaatverandering, economische groei en transitie, voedselzekerheid, maar ook de bescherming van de unieke cultuur en natuur vragen om ruimtelijke keuzes. Gezien de complexiteit en de urgentie van de opgaven en de ruimtelijke belangen daarbij heeft de minister van Binnenlandse Zaken ervoor gekozen nadrukkelijker invulling te gaan geven aan zijn rol in de ruimtelijke ontwikkeling van de drie eilanden. Dit voornemen is ook opgenomen in de beleidsagenda Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening Caribisch Nederland (actielijn 4: Ruimtelijke koers uitzetten)¹. Het Ruimtelijk Ontwikkelingsprogramma Caribisch Nederland (ROCN) is een uitwerking van deze agenda.

1.1 Doel van het Ruimtelijk Ontwikkelingsprogramma Caribisch Nederland (ROCN)

Het ROCN betreft, zoals de naam al weergeeft, de ruimtelijke ontwikkeling van de eilanden. Dat betekent dat in het programma alleen beleidsopgaven worden beschreven die implicaties hebben voor de fysieke leefomgeving.

Het ROCN bevat een samenvatting van het ruimtelijk Rijksbeleid voor Caribisch Nederland. Het doel van dit beleid is een duurzame en veilige ruimtelijke inrichting van de eilanden door bij te dragen aan een duurzame economische ontwikkeling, een gezond leefmilieu, een goede ruimtelijke kwaliteit en de bescherming van culturele en natuurlijke waarden. Het ROCN beschrijft tevens de maatregelen waarmee de minister van Binnenlandse Zaken zich voorstelt de ruimtelijke doelstellingen van het Rijk te realiseren. Het voeren van een gestructureerd overleg tussen de openbare lichamen en de Rijksoverheid speelt hierbij een belangrijke rol.

Door de formulering van de in het programma opgenomen uitgangspunten voor de ruimtelijke ordening, vormt het ROCN een handreiking en kader bij de voorbereiding van en advisering over ruimtelijke ontwikkelingsplannen in Caribisch Nederland. Het Rijk wil hiermee haar rol als partner van de openbare lichamen invullen en verantwoordelijkheid nemen in het realiseren van goede ruimtelijke ontwikkelingen.

Tenslotte draagt het ROCN bij aan een integrale beleidsstructuur in Caribisch Nederland. Door het Rijksbeleid met ruimtelijke implicaties in verschillende sectoren samen te brengen, wordt duidelijk in welke mate doelstellingen complementair zijn of leiden tot ruimtelijke keuzes. Zo wordt het beleid beter op elkaar afgestemd.

1.2 Het proces

Het ROCN is opgesteld in overleg met de bestuurscolleges van de openbare lichamen en de 'fysieke departementen'. In het Natuur- en Milieubeleidsplan CN (NMBP), dat in 2020 is afgerond, is de noodzaak benadrukt om het ROCN op te stellen. In 2022 is een verkenning uitgevoerd door het Ministerie voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO), resulterend in een voorlopige opzet die met de departementen en de eilandbestuurders is gedeeld. In deze opzet zijn de belangrijkste uitdagingen voor een goede ruimtelijke ontwikkeling op de eilanden beschreven. Vervolgens is een uitvraag gedaan onder de ministeries om een overzicht te creëren van het Rijksbeleid met ruimtelijke implicaties:

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/01/26/beleidsagenda-volkshuisvesting-en-ruimtelijke-ordening-voor-caribisch-nederland>

de ruimtelijke agenda. Nadat de ruimtelijke agenda in februari 2023 op de eilanden is besproken met vertegenwoordigers van de openbare lichamen en maatschappelijke partners, is het voorontwerp ROCN opgesteld. Dit voorontwerp, waarin het Rijksbeleid en de doorwerking voor de ruimtelijke ordening op de eilanden is beschreven, is in juni 2023 op de drie eilanden besproken met de bestuurscolleges en de ambtelijke organisaties. Daarnaast is er gesproken met maatschappelijke partners en zijn er op de drie eilanden publieke consultatiesessies georganiseerd, waarin het voorontwerp is toegelicht en besproken. Op basis van de input uit deze gesprekken is het ontwerp ROCN opgesteld. Het ontwerp heeft tussen januari en maart 2024 gedurende zes weken voor eenieder ter inzage gelegen. Na de terinzagelegging zijn naar aanleiding van de ingediende zienswijzen enige aanpassingen doorgevoerd, die zijn beschreven in een zienswijzennota. Vervolgens is de conceptversie van het ROCN in april 2024 ter advisering voorgelegd aan de bestuurscolleges van Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Op basis van de adviezen zijn nog enkele wijzigingen aangebracht, hetgeen heeft geresulteerd in deze finale versie van het ROCN.

1.3 De opbouw

Het ROCN bestaat uit een aantal onderdelen. Hoofdstuk 2 bevat een korte beschrijving van de ruimtelijke opgaven waarvoor de eilanden staan en de juridische context van het programma.

Hoofdstuk 3 beschrijft op hoofdlijnen het ruimtelijk beleid van het Rijk voor Caribisch Nederland. Het beleid is geformuleerd rondom een aantal thema's. Uit dit beleid volgen uitgangspunten die van belang zijn voor de ruimtelijke ontwikkelingsplannen van de eilanden.

In hoofdstuk 4 wordt stilgestaan bij de specifieke kenmerken van de verschillende eilanden en wordt het ruimtelijk beleid van het Rijk, voor zover nodig, vertaald naar de afzonderlijke eilanden.

Gezien het integrale karakter van het ROCN en de vele betrokkenen op het niveau van het Rijk en de openbare lichamen, zijn er uitdagingen voor de zorgvuldige totstandkoming van ruimtelijke ontwikkelingsplannen en de handhaving van het ruimtelijk beleid. Hoofdstuk 5 beschrijft hoe de betreffende governance processen kunnen worden ingericht.

2. Ruimtelijk Ontwikkelingsprogramma Caribisch Nederland

2.1 Ruimtelijke opgaven voor de eilanden

De eilanden staan voor een aantal belangrijke ruimtelijke ontwikkelingen. Volgens de prognoses van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)², zal Caribisch Nederland in 2030 naar verwachting circa 33.100 inwoners tellen. Dit is 12,6 procent meer dan in 2023. In tabel 1 is de groei per eiland weergegeven.

Tabel 1 – Prognose bevolkingsgroei Caribisch Nederland

	2023	2030	Groei (%)
Bonaire	24,1	27,2	12,9%
Saba	2,0	2,2	10,0%
Sint Eustatius	3,3	3,6	9,1%
Totaal	29,4	33,1	12,6%

Verder schat het CBS in dat de bevolking in Caribisch Nederland zal vergrijzen. Waar in 2023 14% van de bevolking 65 jaar of ouder was, zal dit toenemen tot 21% in 2035. De bevolkingsgroei en vergrijzing hebben als gevolg dat de druk op publieke voorzieningen zal toenemen en de economische zelfredzaamheid van de eilanden verder onder druk zal komen te staan.

De bevolkingsgroei zal ook de vraag naar betaalbare woningen op de eilanden doen stijgen, terwijl er op dit moment op alle drie de eilanden al een tekort aan geschikte en betaalbare woningen is. Ook heeft de groei van de bevolking implicaties voor de capaciteit van de infrastructuur.

Het is van belang dat de sociaaleconomische positie van burgers in Caribisch Nederland wordt versterkt. Het ROCN draagt daar niet rechtstreeks aan bij, maar kan wel helpen bij het creëren van de benodigde randvoorwaarden. Het eerste onderzoek van het CBS naar de “brede welvaart” laat zien dat in 2020 tussen de 20% en 28% van de bevolking onder de armoedegrens leefde³. Naast het investeren in betaalbare woningen is een duurzame economische ontwikkeling, die bijdraagt aan de welvaart van de bevolking, cruciaal om de sociaaleconomische positie van burgers te verbeteren. Het is daarbij van belang dat met de economische ontwikkeling ook de culturele identiteit van de eilanden wordt gewaarborgd.

² <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/49/prognose-15-,percent-meer-inwoners-caribisch-nederland-in-2030>

³ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/48/eerste-onderzoek-brede-welvaart-caribisch-nederland-toont-wisselend-beeld>

Tenslotte laat recent onderzoek van de Vrije Universiteit⁴ zien dat Caribisch Nederland kwetsbaar is voor klimaatverandering. Het ontwikkelen van een gedegen strategie voor klimaatadaptatie en klimaatmitigatie is dan ook van cruciaal belang om de veiligheid en veerkracht van de eilanden te kunnen waarborgen. Klimaatverandering, in combinatie met lokale drukfactoren, zet ook de unieke natuur van Caribisch Nederland toenemend onder druk⁵. De eilanden herbergen veel bijzondere en bedreigde dieren en plantensoorten die op lokaal, nationaal of internationaal niveau beschermd zijn. Ook is de natuur een van de belangrijkste pilaren voor de lokale economie.

Door de uitdagingen rond bevolkingsgroei, economische ontwikkeling, natuurbehoud en klimaatverandering, staat de ruimte op alle eilanden onder druk, waardoor het steeds relevanter wordt om zorgvuldig en efficiënt met de beschikbare ruimte om te gaan. Daarnaast vragen tegenstrijdige belangen soms om lastige beslissingen, maar vooral ook om een integrale blik op de ruimtelijke ontwikkeling van de eilanden. Met dit ROCN worden de verwachte ontwikkelingen verder uitgewerkt om deze ruimtelijke keuzes inzichtelijk te maken.

2.2 Juridische context van het Ruimtelijk Ontwikkelingsprogramma Caribisch Nederland

De volgende paragrafen geven inzicht in de Wet grondslagen ruimtelijke ontwikkelingsplanning BES (Wgro BES) en de bestaande ruimtelijke ontwikkelingsplannen van Bonaire en Sint Eustatius. Ook bevat dit hoofdstuk een overzicht van de Rijksbelangen met ruimtelijke implicaties.

Daarnaast zijn er verschillende sectorale wetten en beleidsdocumenten die relevant zijn voor het opstellen van het ROCN. Deze worden beschreven in appendix A.

2.2.1 Wet grondslagen ruimtelijke ontwikkelingsplanning BES (Wgro BES)

Artikel 4 van de Wgro BES geeft aan dat het Rijksbeleid voor de ontwikkeling van het gebied van de openbare lichamen Bonaire, Sint-Eustatius en Saba door de minister wordt samengevat in een programma, telkens voor een termijn van ten hoogste 10 jaren. Volgens artikel 3 van de Wgro BES richt het Rijksbeleid en derhalve het programma zich op de volgende algemene doelstellingen:

- er dient een zo gunstig mogelijk evenwicht te worden bewaard tussen de beschikbare ruimte en de daarop te bevorderen ontwikkeling, mede in het licht van de bevolkingsgroei waartoe deze zal leiden;
- de ruimtelijke voorwaarden dienen te worden geschapen voor het behoud van een gezond leefmilieu, onder meer door het veiligstellen van natuur- en recreatieruimte in overeenstemming met de toekomstige omvang van de bevolking, alsmede door het zuiver houden van water, bodem en lucht;
- het beschikbaar komen van woonruimte en van de bijbehorende sociale en culturele voorzieningen dient zoveel mogelijk gelijke tred te houden met de groei van de bevolking en de uitvoering van de ontwikkelingsprojecten;
- er dienen tijdig maatregelen te worden genomen voor het aanpassen van de bestaande bebouwingkernen aan de nieuwe ontwikkeling en voor het verbeteren van onvoldoende woningtoestanden.

⁴ <https://vu.nl/en/news/2022/climate-change-may-have-major-impact-on-bonaire>

⁵ Staat van Natuur Caribisch Nederland (2017): <https://edepot.wur.nl/426340>

Artikel 7 van de Wgro BES geeft aan dat de openbare lichamen bij het opstellen van hun ruimtelijke ontwikkelingsplannen rekening moeten houden met het ROCN. In de Memorie van Toelichting bij de wet wordt aangegeven dat de openbare lichamen de verantwoordelijkheid hebben voor het ontwikkelen en uitvoeren van het ruimtelijk ordeningsbeleid, maar dat de minister de algemene verantwoordelijkheid heeft voor een goede en correcte uitvoering van de Wgro BES op een manier waarop ook de belangen worden geborgd die het lokale niveau overstijgen. Dit wordt ook wel 'systeemverantwoordelijkheid' genoemd.

Het is nadrukkelijk de bedoeling om op basis van overleg met de openbare lichamen tot uitvoering van het ruimtelijk ontwikkelingsprogramma te komen. De onderwerpen die in dit ROCN worden gedefinieerd, zijn een belangrijk uitgangspunt voor dit overleg. In hoofdstuk 5 wordt de structuur voor dit overleg verder uitgewerkt.

Als een openbaar lichaam naar de mening van de minister onvoldoende invulling geeft aan het ROCN, kan de minister op basis van artikel 17 van de Wgro BES het openbaar lichaam na de vaststelling van een ruimtelijk ontwikkelingsplan in het uiterste geval een reactieve aanwijzing geven. De minister kan hiertoe overgaan, indien de diensten van het Rijk die betrokken zijn bij de zorg voor de ruimtelijke ordening een bezwaar ingediend hebben met betrekking tot een ontwerp ruimtelijk ontwikkelingsplan en dit bezwaar niet of niet volledig is overgenomen.

De minister kan op basis van artikel 17a van de Wgro BES ook een proactieve aanwijzing geven, indien Rijksbelangen dat met het oog op een goede ruimtelijke ordening noodzakelijk maken. Voorafgaand aan een dergelijke aanwijzing zal overleg met het bestuurscollege en de Eilandsraad plaatsvinden en zal de Tweede Kamer in kennis worden gesteld.

Gezien de goede relatie met de eilandbesturen en de huidige staat van het ruimtelijk ordeningsbeleid op de eilanden, is de verwachting dat de aanwijzingsbevoegdheden slechts in uitzonderlijke gevallen gebruikt zullen worden.

2.2.2 Ruimtelijke ontwikkelingsplannen

De openbare lichamen van Bonaire en Sint Eustatius hebben invulling gegeven aan de Wgro BES door het vaststellen van een ruimtelijk ontwikkelingsplan. Saba heeft nog geen ruimtelijk ontwikkelingsplan vastgesteld, maar is inmiddels wel begonnen met de voorbereidingen daartoe.

Het Ruimtelijk Ontwikkelingsplan Bonaire (ROB) dateert uit 2010.

Het Ruimtelijk Ontwikkelingsplan van Sint Eustatius (ROE) dateert uit 2011. In 2023 is een herziening vastgesteld. Ten tijde van het opstellen van het ROCN was deze nog niet gepubliceerd en in werking getreden.

In het ROCN is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de bestaande ruimtelijke ontwikkelingsplannen van de openbare lichamen en de herzieningen daarvan. Het is de bedoeling om met het ROCN het ruimtelijk beleid van de openbare lichamen, zoals verwoord in de ruimtelijke ontwikkelingsplannen, te ondersteunen en aanvullingen te geven op enkele belangrijke en actuele beleidsthema's.

2.3 Rijksbelangen met ruimtelijke implicaties in Caribisch Nederland

Voor een goede en adequate doorwerking van het Rijksbeleid in de ruimtelijke ontwikkelingsplannen van de openbare lichamen is een overzicht van relevante Rijksbelangen met bijbehorend beleidskader noodzakelijk. Het gaat hierbij om bovenlokale belangen in de fysieke leefomgeving, waarbij het Rijk vanwege relevante wetgeving of beleidsdoelstellingen een rol voor zichzelf ziet. Veel belangen zijn overigens een gedeelde verantwoordelijkheid van het Rijk en de openbare lichamen.

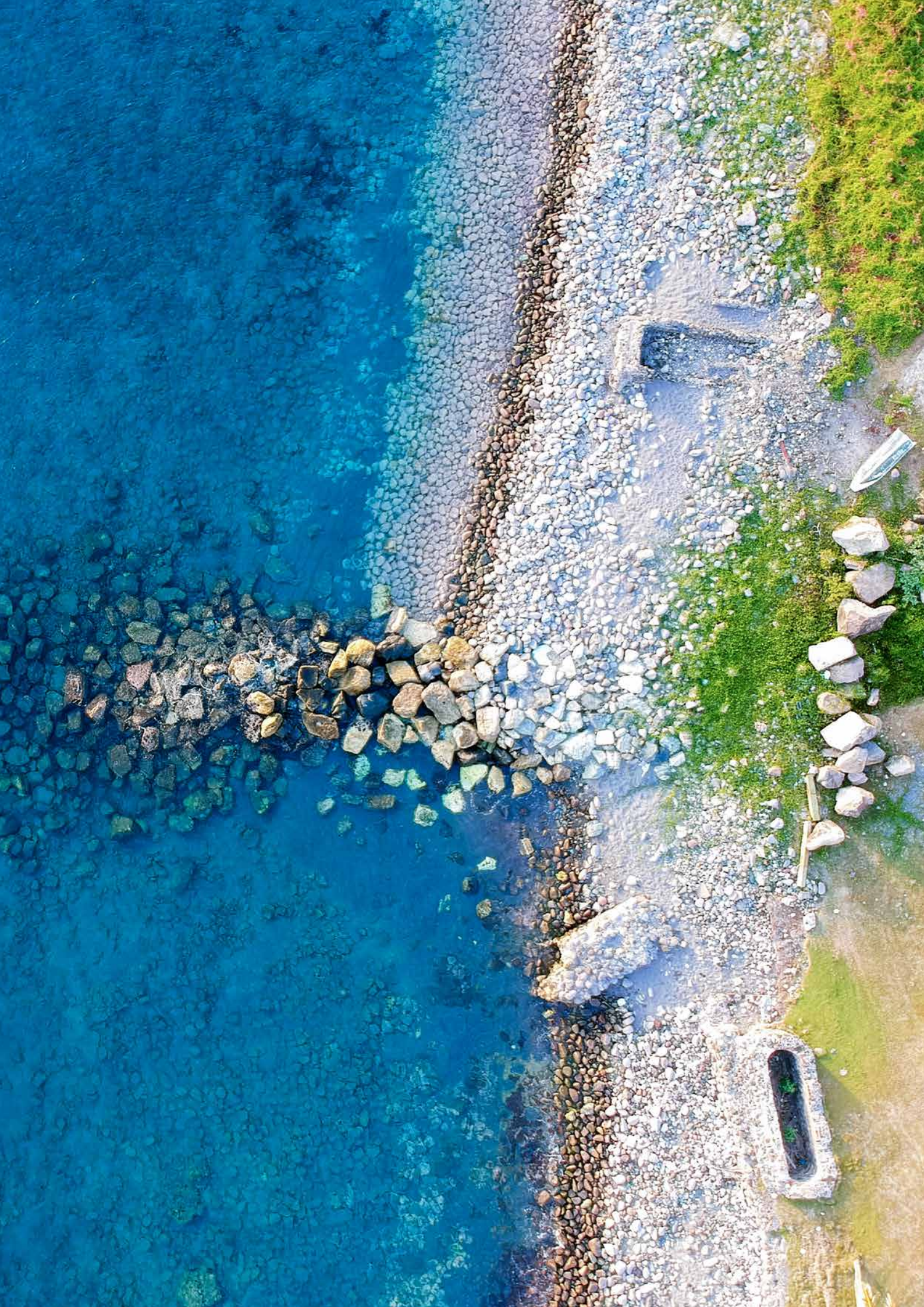
De Wgro BES beschrijft een aantal algemene doelstellingen voor het ruimtelijk ontwikkelingsbeleid in Caribisch Nederland (zie paragraaf 2.3.1). Verder zijn er in de voorbereiding van dit ROCN vanuit verschillende departementen beleidsdoelstellingen aangedragen die ruimtelijke implicaties hebben (zie appendix A). Op basis van deze informatie zijn voor het ROCN de volgende Rijksbelangen geïdentificeerd⁶:

1. Zuinig en **meervoudig ruimtegebruik** om een duurzame ontwikkeling te waarborgen
2. Toekomstbestendige **woningbouw** die aansluit bij de behoeften van de bevolking van Caribisch Nederland
3. Voldoende toegang tot **voorzieningen** voor een gezonde leefomgeving
4. Het beschermen van cruciale en gevoelige functies tegen de **gevolgen van klimaatverandering**
5. Goed **waterbeheer** om overstromingen, droogte en erosie te beperken
6. Het stimuleren van investeringen in **hernieuwbare energie**
7. Het **beschermen van natuur en milieu** onder en boven water in Caribisch Nederland
8. Het garanderen van de **externe veiligheid** en het beperken van overlast van bedrijven
9. Het beschermen van het **cultureel erfgoed** en archeologische waarden
10. Duurzame **economische ontwikkeling**
11. Ontwikkeling van de agrarische sector voor **voedselzekerheid**
12. Het veilig functioneren van **luchthaventerreinen**
13. Een goede bereikbaarheid via **zeehavens**
14. Integraal beheer van de **Exclusieve Economische Zone (EEZ)**

Bovenstaande Rijksbelangen worden in hoofdstuk 3 verder uitgewerkt. Per beleidsonderwerp wordt beschreven op welke manier deze Rijksbelangen meegenomen dienen te worden in ruimtelijke ontwikkelingsplannen. Er worden daarbij twee categorieën gehanteerd:

- 1) **Bindend:** In sommige gevallen zijn de Rijksbelangen bindend en kan daar in een ruimtelijk ontwikkelingsplan niet van worden afgeweken. Het gaat hierbij in de regel om Rijksbelangen die op basis van wetgeving of internationale verdragen zijn vastgelegd of beleidsdoelstellingen die op nationaal niveau zijn vastgesteld.
- 2) **Rekening houden met:** Met andere Rijksbelangen moet rekening worden gehouden in de ruimtelijke ontwikkelingsplannen. Dit houdt in dat er van deze belangen kan worden afgeweken, mits daar een goede motivering voor is. Die motivering moet zijn opgenomen in de onderbouwing van het ruimtelijk ontwikkelingsplan en in de overwegingen die aan een besluit tot vaststelling van een ruimtelijk ontwikkelingsplan ten grondslag liggen.

⁶ Het gaat hierbij om een niet-limitatieve lijst van Rijksbelangen. Ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving en nieuwe beleidsdoelstellingen kunnen leiden tot nieuwe Rijksbelangen.

3. Ruimtelijk Rijksbeleid in Caribisch Nederland

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van het Rijksbeleid in Caribisch Nederland met ruimtelijke implicaties. Het is van belang dat de eilandelijke ruimtelijke ontwikkelingsplannen bij het opstellen, herzien en wijzigen voldoen aan dit beleid. Per thema worden de beleidsdoelstellingen beschreven en de uitgangspunten voor het overleg over ruimtelijke ontwikkelingsplannen toegelicht.

3.1 Zuinig en meervoudig ruimtegebruik om een duurzame ontwikkeling te waarborgen

De ruimte op de eilanden in Caribisch Nederland is beperkt. Om een duurzame ontwikkeling te waarborgen, is het daarom van belang om bij alle ruimtelijke keuzes een afweging te maken of er op een efficiënte en effectieve wijze met de beschikbare ruimte (zowel boven als onder de grond⁷) wordt omgegaan. Dit betekent bijvoorbeeld dat bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen eerst gekeken moet worden naar de mogelijkheden binnen bestaande bebouwingskernen, voordat realisatie buiten de bebouwingskernen wordt overwogen. Daarbij is het van belang dat er bij nieuwe ontwikkelingen op een duurzame wijze gebouwd wordt, om de impact op de leefomgeving te minimaliseren. Ook is een geconcentreerde ontwikkeling van belang voor een efficiënte aanleg van voorzieningen (zie 3.3). Grondbeleid⁸ is van belang om meervoudig en zuinig ruimtegebruik te realiseren, door een efficiënte en doelmatige manier van verkaveling en bebouwing te stimuleren. Tenslotte is het van belang dat bij de ontwikkeling van nieuwe gebieden uitgangspunten van een efficiënte en integrale gebiedsontwikkeling worden toegepast⁹.

Dit betekent voor ruimtelijke ontwikkelingsplannen: Een ruimtelijk ontwikkelingsplan dat voorziet in nieuwe stedelijke functies of uitbreiding van bestaande stedelijke functies buiten de bebouwingskernen, bevat voor die functies een onderbouwing van het principe van zuinig- en meervoudig ruimtegebruik. Uit deze onderbouwing blijkt dat de nieuwe stedelijke functie voorziet in een behoefte en dat de functie redelijkerwijs niet binnen de bestaande bebouwingskernen kan worden gerealiseerd. Hierbij moet er ook aandacht zijn voor de inpassing en ruimtelijke kwaliteit.

Categorie Rijksbelang: rekening houden met.

⁷ Momenteel is er weinig bekend over het gebruik en beheer van de ondergrond in Caribisch Nederland. Voor een goede ruimtelijke ordening is het van belang dat het gebruik van de ondergrond inzichtelijk wordt gemaakt.

⁸ Op Bonaire is op 11 oktober 2022 de nota Grondbeleid vastgesteld. Deze bevat de uitgangspunten voor een doelmatig grondbeleid. Ook de uitgifte van erfpachtgronden wordt hierin besproken.

⁹ In de woondeal die op Bonaire is gesloten, worden de uitgangspunten voor efficiënte gebiedsontwikkeling beschreven.

3.2 Toekomstbestendige woningbouw die aansluit bij de behoeften van de bevolking van Caribisch Nederland

De woningen die de laatste jaren op de eilanden gerealiseerd zijn, sluiten vaak niet voldoende aan op de lokale behoefte. Er worden veel woningen gerealiseerd die financieel niet bereikbaar zijn voor de lokale bewoners of personen met een economische binding met het eiland. Woningen die de komende jaren gerealiseerd worden, moeten aansluiten op de daadwerkelijke behoefte, gebaseerd op een woningbouwbehoefteonderzoek¹⁰ en de woningbouwafspraken tussen het Rijk en de openbare lichamen. Hierdoor ontstaat er een passende opbouw van de woningbouwvoorraad, met kansen voor de lokale bevolking, personen met een economische binding met de eilanden en specifieke doelgroepen als ouderen, alleenstaanden en jongeren. Het Rijk werkt samen met de openbare lichamen aan de uitvoering van de Beleidsagenda Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening voor Caribisch Nederland¹¹. Om vraag en aanbod beter in balans te brengen zal het Rijk financieel bijdragen aan de bouw van sociale huurwoningen in Caribisch Nederland en zullen er op Sint Eustatius woningen worden gerenoveerd. Het aantal te bouwen betaalbare woningen wordt per eiland verder uitgewerkt in een 'woondeal' (Bonaire), dan wel via 'letters of intent' (Saba en Sint Eustatius). De bouwopgave dient tot 2030 in ieder geval voor minimaal 66% uit sociale huur-, middenhuur en betaalbare koopwoningen te bestaan in verschillende woningtypes die aansluiten bij de behoeften van de doelgroepen.¹²

Dit betekent voor ruimtelijke ontwikkelingsplannen: Een ruimtelijk ontwikkelingsplan kan de bouw van nieuwe woningen mogelijk maken als deze passen binnen de met de minister gemaakte woningbouwafspraken. Er dient een onderscheid gemaakt te worden tussen sociale huurwoningen, sociale koopwoningen, middenhuur woningen, middenklasse koopwoningen, vrijesectorwoningen en levensloopbestendige woningen. In de regels van ruimtelijke ontwikkelingsplannen is bij nieuw te realiseren woningbouw aangegeven welk percentage van de woningen in een bepaalde sector wordt ontwikkeld.

Categorie Rijksbelang: Bindend.

¹⁰ Het CBS voert op het moment van het opstellen van dit rocn een woningbouwbehoefteonderzoek uit. De verwachting is dat hier kaders uitkomen voor het aantal te bouwen woningen in verschillende segmenten en dat de uitkomsten van dit onderzoek gebruikt kan worden bij het opstellen van een woningbouwprogramma. Het woningbouwonderzoek wordt om de twee jaar geactualiseerd.

¹¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/01/26/aanbiedingsbrief-bij-beleidsagenda-volkshuisvesting-en-ruimtelijke-ordening-caribisch-nederland>

¹² De definities van sociale huur-, middenhuur en betaalbare koopwoningen worden in de woondeals per eiland verder uitgewerkt. Op Bonaire is de woondeal in juni 2023 getekend tussen het Openbaar Lichaam Bonaire en de Rijksoverheid.

3.3 Voldoende toegang tot voorzieningen voor een gezonde leefomgeving

Voor een goede woon- en leefomgeving is het van belang dat de voorzieningen op orde zijn. Het gaat hierbij enerzijds om nutsvoorzieningen, zoals water, elektriciteit, de duurzame¹³ afvoer en verwerking van afval en afvalwater en infrastructuur in de vorm van wegen. Anderzijds om voldoende maatschappelijke, educatieve-, zorg-, welzijns- en sportvoorzieningen. Een goede mobiliteit is van belang voor de bereikbaarheid van woonbuurten en voorzieningen. Daarbij dient bij de aanleg van wegen rekening te worden gehouden met afwatering, ondergrond en de functie van de weg.

Woonbuurten met toegankelijke voorzieningen, een goede bereikbaarheid en veel groen zorgen voor een leefbare en aantrekkelijke omgeving, waar mensen van alle leeftijden met plezier wonen. Daarnaast zorgt veel groen in de gebouwde omgeving voor bestendigheid tegen hitte, wateroverlast en andere effecten van klimaatverandering. Een divers, toegankelijk en hoogwaardig niveau van voorzieningen binnen een wijk zorgt ook voor een omgeving die leefbaar is voor jong en oud, waar bewoners elkaar vaker ontmoeten en meer bewegen. Het Rijk stelt in overleg met de openbare lichamen adviezen en/of richtlijnen op voor het voorzieningenniveau van woongebieden. Het is van belang om daarbij rekening te houden met de specifieke karakteristieken van elk eiland om tot ruimtelijk passende en realistische oplossingen te komen. Bij subsidieverlening (voor sport-, spel-, maatschappelijke- en sociale voorzieningen en kinderopvanglocaties) wordt eveneens gekeken naar de toegankelijkheid en de verdeling van de voorzieningen over het eiland.

Een aandachtspunt is de verdeling van kosten voor de aanleg en het beheer van voorzieningen in nieuw te ontwikkelen woongebieden. Het is daarbij van belang dat op voorhand duidelijke afspraken worden gemaakt tussen de openbare lichamen, ontwikkelaars en leveranciers van nutsvoorzieningen over de aanleg en de verdeling van de kosten.

Dit betekent voor ruimtelijke ontwikkelingsplannen: Een ruimtelijk ontwikkelingsplan dat voorziet in de bouw van nieuwe woningen bevat een onderbouwing van de beschikbaarheid en bereikbaarheid van nutsvoorzieningen en andere voorzieningen voor een gezonde leefomgeving in de directe omgeving van de nieuw te bouwen woningen. In de onderbouwing wordt ook ingegaan op de wijze waarop de aanleg en het beheer van de voorzieningen worden bekostigd en gekomen wordt tot een veilige en duurzame bereikbaarheid en infrastructuur.

Categorie Rijksbelang: Nutsvoorzieningen zijn een basisbehoefte voor de inwoners van Caribisch Nederland en zijn daarom als 'bindend' opgenomen; voor de overige voorzieningen geldt 'rekening houden met'.

¹³ Om een duurzame afvalverwerking te realiseren is het van belang om circulair gebruik van grondstoffen te stimuleren, zodat afvalstromen en de daarmee gepaarde vervuiling worden beperkt. Tussen Saba en Sint Eustatius is een samenwerkingsverband gestart om tot een gezamenlijke oplossing voor afvalverwerking te komen.

3.4 Beschermen van cruciale en gevoelige functies tegen de gevolgen van klimaatverandering

De wereldwijde klimaatverandering heeft ook impact op de eilanden. Zo kunnen lagergelegen gebieden in de toekomst overstromen door zeespiegelstijging en hevige regenval¹⁴. Dit zijn beperkte gebieden op Saba en Sint Eustatius, maar een aanzienlijk deel van het zuiden van Bonaire. Op Saba en Sint Eustatius zijn risico's van orkanen weer groter. Dit vraagt om een klimaatrobuuste ruimtelijke inrichting van de eilanden. Cruciale functies, zoals energie- en drinkwatervoorzieningen, politiebureaus, brandweerkazernes en ziekenhuizen, moeten te allen tijde kunnen blijven functioneren en kunnen daarom niet overal worden gebouwd. Het uitvallen van cruciale functies kan leiden tot ernstige maatschappelijke gevolgen. Ook kunnen deze functies van essentieel belang zijn voor het adequaat reageren op extreme weersomstandigheden en de gevolgen daarvan. Naast cruciale functies zijn er gevoelige functies¹⁵, zoals woningen en scholen, waarvoor rekening moet worden gehouden met klimaatrisico's. In de klimaatplannen zullen voor ieder eiland afspraken worden gemaakt over de wenselijkheid van nieuwbouw van zowel cruciale als gevoelige functies in laaggelegen gebieden. Hierbij zal gebruik worden gemaakt van meer nauwkeurige hoogtekaarten en een op korte termijn te verschijnen update van een rapport over overstromingsrisico's uit 2016. In deze update zijn zowel de KNMI-klimaatscenario's 2023 verwerkt als ook nieuwe inzichten in zowel scenario's als mogelijke gevolgen meegenomen.

Niet alle effecten kunnen worden voorkomen door op de juiste locaties te bouwen. Daarom is het ook van belang om het betreffende gebied zo in te richten dat de kwetsbaarheid voor klimaatimpacts zo laag mogelijk blijft. Cruciale functies dienen extra aandacht te krijgen, evenals kwetsbare groepen mensen in de samenleving. Afwenteling in ruimte en tijd van klimaateffecten en risico's naar andere groepen en partijen in de samenleving dient te worden voorkomen. Tenslotte is het belangrijk om gebouwen en infrastructuur klimaatbestendig te bouwen, zodat de schade door stormen, hittegolven en overstroming beperkt blijft. Daartoe kan in het BES Bouwbesluit een bepaling worden opgenomen die voorziet in het stellen van klimaat-, duurzaamheids- en milieueisen aan bouwwerken.

Dit betekent voor ruimtelijke ontwikkelingsplannen: Een ruimtelijk ontwikkelingsplan bevat voor gevoelige functies een onderbouwing van de wijze waarop het plan rekening houdt met de gevolgen van veranderingen van het klimaat. Cruciale functies worden niet in gebieden gerealiseerd die vanuit het oogpunt van klimaatverandering als risicovol zijn geïdentificeerd.

Categorie Rijksbelang: Bindend voor cruciale functies, aangezien deze cruciaal zijn voor het functioneren van de maatschappij; voor gevoelige functies geldt 'rekening houden met'.

¹⁴ Dit blijkt uit onderzoek van de Vrije Universiteit: <https://vu.nl/en/about-vu/more-about/the-impacts-of-climate-change-on-bonaire-2022-present>

¹⁵ Voor een definitie van gevoelige functies: <https://www.infomil.nl/onderwerpen/ruimte/omgevingsthema/externe-veiligheid/gevoelige-functies/>

3.5 Goed waterbeheer om overstromingen, droogte en erosie te beperken

Als gevolg van klimaatverandering krijgen de eilanden mogelijk in toenemende mate te maken met perioden van droogte of te veel regenwater. Dit kan leiden tot meer wateroverlast en erosie. De eilanden dienen waterrobuust ingericht worden.¹⁶ Een waterrobuuste inrichting betekent dat er in perioden van te veel neerslag ruimte is om water te bufferen, vast te houden en gecontroleerd af te voeren (niet leidend tot vervuiling, schade in kwetsbare gebieden, aan mariene ecosystemen en aan infrastructuur). In gevallen van te weinig water is het nodig om ervoor te zorgen dat prioritair functies, zoals landbouw en natuur, kunnen putten uit voorraden. Het is daarom van belang om een robuust watersysteem te ontwikkelen op basis van een waterbeheerplan voor oppervlaktewater, regenwater en grondwater. Hierin moeten de gebieden die van belang zijn voor waterberging en gecontroleerde afvoer en infiltratie zoals salina's, rooien, gullies en dammen aangegeven worden. Door actief waterbeheer worden de eilanden weerbaarder in het geval van pieken en tekorten, maar wordt ook voorkomen dat de eilanden bij heftige regenval maatschappelijk en economisch ontregeld raken.

Bij een ruimtelijke ontwikkeling moet sprake zijn van adequaat waterbeheer: het waterbergend en afstromend vermogen mag niet afnemen, maar neemt bij voorkeur toe. Ook op grotere schaal moeten ruimtelijke ontwikkelingen bijdragen aan een robuust watersysteem. Daarnaast is het van belang de waterkwaliteit te borgen op basis van een effectief afvalwaterbeheerplan. Bij ruimtelijke ontwikkelingen kan bijvoorbeeld een decentrale afvalwaterzuiveringsvoorziening toegepast worden, zodat centrale voorzieningen niet overbelast raken.

Dit betekent voor ruimtelijke ontwikkelingsplannen: Een ruimtelijk ontwikkelingsplan bevat een onderbouwing van de wijze waarop het plan rekening houdt met het risico op wateroverlast, waterkwaliteit en erosie als gevolg van regenval. De onderbouwing is gebaseerd op een door de openbare lichamen vast te stellen waterbeheerplan en afvalwaterbeheerplan. In de onderbouwing wordt aangegeven op welke wijze met de diverse wateraspecten (opvangen, infiltreren en afvoeren) wordt omgegaan en tot welke resultaten dit moet leiden.

Categorie Rijksbelang: rekening houden met.

3.6 Het stimuleren van investeringen in hernieuwbare energie

Een groot deel van de energieopwekking op de eilanden vindt plaats met behulp van fossiele brandstoffen. Behalve dat deze manier van opwekken vervuilend is en tot carbonemissies leidt, zijn de eilanden voor de energievoorziening afhankelijk van fossiele brandstoffen op de internationale markt. Het is van belang om te investeren in hernieuwbare energiebronnen om het gebruik van fossiele brandstoffen terug te dringen, waardoor de energievoorziening meer zelfvoorzienend en duurzamer wordt. Subsidies voor de energievoorziening worden enkel verstrekt voor duurzame initiatieven die bijdrage aan klimaatmitigatie. De doelstelling is om in Caribisch Nederland in 2030 minimaal 80% van de energie uit hernieuwbare bronnen op te wekken.

Dit betekent voor ruimtelijke ontwikkelingsplannen: Een ruimtelijk ontwikkelingsplan bevat een onderbouwing van de wijze waarop het plan rekening houdt met het opwekken van hernieuwbare energie en op welke wijze het plan een bijdrage levert aan het bereiken van de doelstelling van 80%.

Categorie Rijksbelang: rekening houden met.

¹⁶ A: Natuur- en Milieubeleidsplan CN 2020-2030, doelstelling 1.1.2 Regenwaterbeheer, Kamerbrief Water en Bodem sturend: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-c35e65eba0903d738ae26dab22462337bod8de7/pdf>

3.7 Beschermen van de natuur in Caribisch Nederland

3.7.1 Bescherming nationale natuurparken en andere internationaal en lokaal beschermde gebieden

Op alle eilanden zijn nationale natuurparken aanwezig op zowel land als in zee die internationaal onder het SPAW-protocol zijn opgenomen als beschermde gebieden. Daarnaast zijn er watergebieden, al dan niet onderdeel van een nationaal park, die op basis van het Ramsar-verdrag zijn beschermd.¹⁷ Eind 2022 stemde Nederland in met het doel om in 2030 30% van land en zee te herstellen en onderling samenhangend effectief te beschermen onder het Verdrag inzake Biologische Diversiteit¹⁸. Om dit doel te kunnen bereiken, zullen nieuwe beschermde natuurgebieden moeten worden aangewezen. Gebieden zoals benoemd in de volgende paragraaf (3.7.2) komen hiervoor ook in aanmerking. Vanwege het internationale belang van deze natuurgebieden voor de biodiversiteit en als leefgebied voor bedreigde soorten is het noodzakelijk dat deze effectief beschermd worden. Daarnaast is de vaststelling van effectieve bufferzones rondom beschermde natuurgebieden uitdrukkelijk als mijlpaal benoemd in het Natuur en Milieubeleidsplan Caribisch Nederland (NMPB), waarmee sprake is van een nationaal beleidsdoel van bovenlokaal belang. De noodzaak van het instellen van nieuwe bufferzones rondom de betreffende gebieden dient te worden vastgesteld op basis van onderzoek. Het gaat hier om het beperken van de gevolgen van menselijke activiteiten in de nabijheid van gevoelige ecosystemen, waaronder het beperken van erosie en de effecten van bouwprojecten. Ook het gebruik van gebouwen (zoals toeristische accommodatie aan de kust) heeft gevolgen voor het milieu, door afval, afvalwater en het gebruik van schadelijke stoffen.

Op Bonaire en Sint Eustatius zijn er naast vorenstaande natuurgebieden, gebieden die vanwege hun natuurwaarden beschermd zijn in de vigerende ruimtelijke ontwikkelingsplannen. In een aantal van deze gebieden wordt vanuit de Rijksoverheid in het kader van het NMBP geïnvesteerd in ecosysteemherstel en de bestrijding van invasieve exoten. Ruimtelijke ontwikkelingen mogen niet leiden tot aantasting van alle hiervoor genoemde natuurgebieden die op internationaal, nationaal of lokaal niveau zijn beschermd.

In dit kader wordt nog opgemerkt dat in het Inrichtingen- en activiteitenbesluit BES (hierna: IAB BES) is opgenomen dat ontwikkelingen die belangrijke nadelige gevolgen kunnen hebben voor de waarden van een gevoelig gebied of een bufferzone van een gevoelig gebied, waaronder natuurparken en internationaal aangewezen natuurgebieden, MER¹⁹-plichtig zijn. De komende tijd wordt onderzocht in hoeverre het nodig is om aanvullende bufferzones voor de beschermde natuurgebieden aan te wijzen als gevoelig gebied²⁰.

Dit betekent voor ruimtelijke ontwikkelingsplannen: een ruimtelijk ontwikkelingsplan staat geen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen toe in de op de kaarten in hoofdstuk 4 aangegeven natuurgebieden en bufferzones die nadelige gevolgen hebben voor de wezenlijke kenmerken of waarden van die gebieden of zones of in strijd zijn met van toepassing zijnde wettelijke bepalingen (zoals volgend uit Ramsar of SPAW).

Categorie Rijksbelang: bindend.

¹⁷ Voor meer informatie over de doorwerking van deze verdragen: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0028434/2019-01-01>

¹⁸ Het betreft hier de uitkomsten van de COP15 gehouden te Montreal, ook bekend als het Kunming/Montreal raamwerk: <https://www.cbd.int/article/cop15-final-text-kunming-montreal-gbf-221222>

¹⁹ Milieu-effectrapportage: <https://www.infomil.nl/onderwerpen/integrale/mer/>

²⁰ Voor meer informatie over het IAB BES: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0049276/2024-04-01>

3.7.2 Beschermen van habitats en ecologische corridors buiten natuurparken en internationaal beschermde gebieden

Op de eilanden zijn ook in gebieden zonder wettelijk beschermde status of zonder een specifieke natuurbestemming natuurwaarden of andere waarden aanwezig. Deze gebieden kunnen een belangrijke habitat bieden voor (internationaal) beschermde soorten of kunnen vanuit landschappelijk oogpunt of vanwege de aanwezigheid van cultureel erfgoed een grote waarde hebben. In sommige van deze gebieden wordt gewerkt aan het beheersen van loslopend vee om de landschapskwaliteit te verhogen. Daarnaast dragen deze gebieden ook bij aan klimaatbestendigheid door bijvoorbeeld opvang van regenwater (waardoor mede kans op schade door droogte kan worden verminderd). Het is van belang dat deze gebieden een passende planologische bescherming krijgen. Het ruimtelijke beleid is gericht op de bescherming, instandhouding, verbetering en ontwikkeling van de samenhang en kwaliteit van deze gebieden.

Het IAB BES maakt het mogelijk om in een ruimtelijk ontwikkelingsplan gevoelige gebieden aan te wijzen met als gevolg dat activiteiten in deze gebieden die nadelige gevolgen voor aanwezige waarden kunnen hebben MER-plichtig worden. Bij een dergelijke aanwijzing is het gewenst aan te sluiten bij de gebieden zoals in deze paragraaf bedoeld. Rondom gevoelige gebieden kunnen, mede gezien het bepaalde in het IAB BES, bufferzones aanwezig zijn. De komende tijd wordt onderzocht in hoeverre het nodig is dergelijke gevoelige gebieden en bufferzones aan te wijzen.

Dit betekent voor ruimtelijke ontwikkelingsplannen:

1. Gebieden met belangrijke en potentiële natuurwaarden buiten beschermde natuurgebieden worden in ruimtelijke ontwikkelingsplannen aangewezen als ‘gevoelig gebied’, zoals bedoeld in artikel 1.1 van het IAB BES (“gebied dat krachtens de Wet grondslagen ruimtelijke ontwikkelingsplanning BES in een geldend ontwikkelingsplan is aangewezen als beschermd gebied”);
2. een ruimtelijk ontwikkelingsplan staat in deze gebieden geen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen toe die nadelige gevolgen hebben of kunnen hebben voor de wezenlijke kenmerken of waarden van die gebieden. In uitzonderlijke gevallen kan hiervan afgeweken worden. Daarbij gelden de volgende voorwaarden:
 - a. er is sprake van een aantoonbaar zwaarwegend maatschappelijk belang waarvoor geen reële alternatieven aanwezig zijn;
 - b. de waarden, samenhang en kwaliteit van deze gebieden mogen door de ontwikkeling niet onevenredig aangetast worden. Dit moet in ieder geval blijken uit onderzoeken en een integrale visie voor het gehele gebied;
 - c. de door de ruimtelijke ontwikkeling in de onderzoeken veroorzaakte schade aan aanwezige of potentiële waarden door mitigerende maatregelen zoveel mogelijk wordt beperkt en waar mogelijk natuurwaarden worden hersteld.

Categorie Rijksbelang: bindend, omdat deze gebieden van belang zijn voor vastgestelde beleidsdoelstellingen op Rijksniveau.

3.7.3 Natuurinclusief ontwikkelen in bebouwde gebieden

Ook in bebouwingskernen is natuur aanwezig of kan natuur zich ontwikkelen. Met een goede inrichting kunnen binnen deze gebieden ecologische corridors tot stand komen, die bijdragen aan versterking van de ecologische hoofdstructuur van het eiland. Dit leidt tot versterking van de natuurwaarden van het gehele eiland en het beter functioneren van de natuurgebieden op zich. Daarnaast draagt het ontwikkelen van natuurlijke- of groengebieden in stedelijk gebied bij aan de kwaliteit van de leefomgeving en klimaatbestendigheid, zoals waterbeheer en het voorkomen van hittestress. In de Woondeals en/of in woningbouwafspraken wordt aandacht gevraagd voor natuurinclusief bouwen.

Dit betekent voor ruimtelijke ontwikkelingsplannen: Een ruimtelijk ontwikkelingsplan dat voorziet in nieuwe functies of uitbreiding daarvan binnen bebouwingskernen bevat een onderbouwing van de wijze waarop met aanwezige en potentiële natuurwaarden wordt omgegaan.

Categorie Rijksbelang: rekening houden met.

3.8 Waarborgen externe veiligheid en beperken overlast van bedrijven

Bedrijven die een risico vormen voor personen buiten het bedrijfsterrein (bijvoorbeeld door het gebruik van met gevaarlijke stoffen) moeten voldoen aan veiligheidsnormen. In Caribisch Nederland geldt het Inrichtingen- en activiteitenbesluit BES (IAB BES23), waarmee de externe veiligheid van inrichtingen wordt geregeld. In het kader van het bereiken van een gezonde en veilige leefomgeving is het nodig om in de ruimtelijk ontwikkelingsplannen regels op te nemen voor veiligheidszonerings rond risicovolle objecten en inrichtingen. Daarnaast is het in het kader van een goede ruimtelijke ordening van belang om de overlast van bedrijven en inrichtingen op overige functies (zoals wonen) te beperken, zodat er voldoende ruimte blijft voor uitbreiding van bedrijvigheid, zonder negatieve effecten voor de omgeving.

Dit betekent voor ruimtelijke ontwikkelingsplannen: In een ruimtelijk ontwikkelingsplan wordt rekening gehouden met de gevolgen van bedrijven die een risico vormen voor de veiligheid van personen binnen de invloedssfeer van het bedrijf. In de toelichting bij het ruimtelijk ontwikkelingsplan worden de betreffende bedrijven benoemd en wordt aangegeven op welke wijze in het plan rekening is gehouden met de veiligheid rondom de bedrijven.

Categorie Rijksbelang: Bindend, omdat dit essentieel is voor een veilig en gezond woon- en leefklimaat.

3.9 Beschermen van het cultureel erfgoed en archeologische waarden

3.9.1 Beschermd stadsgezichten, monumenten en cultuurlandschappen

Op de eilanden zijn monumenten, objecten en beschermde stads- en dorpsgezichten die met het oog op de cultuurhistorische waarden behouden moeten blijven. Daarnaast kunnen ook agrarische landschappen een belangrijke cultuurhistorische waarde hebben, zoals bijvoorbeeld het kunukulandschap op Bonaire. Het Raad van Europa-verdrag inzake monumenten (Overeenkomst inzake het behoud van het architectonische erfgoed van Europa, het Granada-verdrag) is ook van toepassing voor Caribisch Nederland²¹. Het Cultuurconvenant CN 2022-2025²² is leidend voor de samenwerking tussen het Rijk en de openbare lichamen. Er bestaat ondersteuning voor restauratie en verduurzaming van beschermde monumenten via het Nationaal Restauratiefonds of via fiscale aftrek. Er wordt onderzocht of het mogelijk is subsidies te verstrekken voor de instandhouding van cultureel erfgoed in overheidsbezit, bijvoorbeeld door middel van regiodeals, en of de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed een rol kan spelen in het handhaven van de bescherming van cultureel erfgoed. Bescherming van monumenten, objecten, landschappen en stads- en dorpsgezichten dient een integraal onderdeel te zijn van ruimtelijke planning. Het verhaal van de eilanden en de eigen identiteit blijven op die manier behouden voor toekomstige generaties.

Dit betekent voor ruimtelijke ontwikkelingsplannen: Een ruimtelijk ontwikkelingsplan bevat regels met het oog op het behoud en herstel van beschermde stadsgezichten, monumenten en cultuurlandschappen. De regels zijn gericht op het voorkomen van ontsiering, beschadiging en sloop van het cultureel erfgoed, maar ook op het versterken van de ruimtelijke kwaliteit.

Categorie Rijksbelang: bindend, gezien het internationale belang van het beschermen van monumentale waarden en geratificeerd(e) internationale verdrag(en) en de beleidsdoelstellingen voor het beschermen van cultureel erfgoed die in het Cultuurconvenant CN 2022-2025 zijn opgenomen.

²¹ Voor meer informatie over het verdrag van Granada: <https://wetten.overheid.nl/BWBV0002624/1994-06-01>

²² <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2022-26750.html>

3.9.2 Beschermen archeologische waarden

Op de eilanden zijn boven- en ondergronds en in mariene gebieden diverse archeologische waarden aanwezig. Het Rijksbeleid is gericht op het behouden en beschermen van archeologische waarden en naleving van het verdrag van Valletta en het te ratificeren UNESCO-verdrag ter bescherming van het cultureel erfgoed onder water uit 2001 (UNESCO 2001). De principes van het verdrag van Valletta gelden ook op de eilanden. Hieruit vloeit voort dat de bescherming van archeologische waarden moet worden gewaarborgd en de identiteit van de eilanden behouden moet blijven voor toekomstige generaties. De Monumentenwet BES geeft aan dat hier in eilandverordeningen nadere invulling aan kan worden gegeven. Ter implementatie van het verdrag van Valletta zijn archeologische waardenkaarten opgesteld voor Caribisch Nederland. Bij vergunningverlening door de waterbeheerder RWS onder de Wet maritiem beheer BES is OCW/RCE de wettelijke adviseur op het gebied van omgang met archeologische waarden onder water. Deze wet geldt vanaf de waterrand.

Dit betekent voor ruimtelijke ontwikkelingsplannen: Een ruimtelijk ontwikkelingsplan bevat regels met het oog op het behoud en het beschermen van archeologische waarden in lijn met de principes en doelstellingen uit het verdrag van Valletta en UNESCO 2001. Dit houdt in dat archeologische waarden bij ruimtelijke ontwikkelingen niet of niet onevenredig mogen worden aangetast. In de toelichting bij een ruimtelijk ontwikkelingsplan worden de bekende en aantoonbaar te verwachten archeologische waarden benoemd en beschreven. In de onderbouwing worden de betreffende archeologische waarden beschreven en wordt aangegeven hoe hier mee zal worden omgegaan.

Categorie Rijksbelang: bindend, gezien het internationale belang en (aanstaande) ratificatie van internationale verdragen (Valletta en UNESCO 2001) van het beschermen van archeologische waarden en de beleidsdoelstellingen voor het beschermen van cultureel erfgoed die in de Cultuurconvenant CN 2022-2025 zijn vastgesteld.

3.10 Duurzame economische ontwikkeling

Het Rijk en de openbare lichamen zetten in op een duurzame economische ontwikkeling. Dat betekent dat: 1) de eilanden en haar burgers moeten kunnen profiteren van economische groei, in het bijzonder om de armoede te bestrijden en de koopkracht te verhogen; 2) er moet worden voorzien in een toekomst die is gebouwd op duurzame inkomstenbronnen en waarbij zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van hernieuwbare energie. Dat betekent een diversificatie van de economie om het verdienvermogen te stimuleren en de economieën weerbaarder te maken. Het Rijk biedt ondersteuning om op elk eiland visies op te stellen en uit te werken voor een duurzame economische ontwikkeling.

Dit betekent voor ruimtelijke ontwikkelingsplannen: Een ruimtelijk ontwikkelingsplan bevat een onderbouwing van de wijze waarop het plan rekening houdt met de visie van de openbare lichamen op een duurzame ontwikkeling van de economie en biedt planologische ruimte om deze visie te kunnen realiseren.

Categorie Rijksbelang: rekening houden met.

3.11 Ontwikkeling van de agrarische sector voor voedselzekerheid

Voedsel op de eilanden is duur omdat bijna alles geïmporteerd moet worden. Bovendien zorgt de afhankelijkheid van buitenaf voor kwetsbaarheid. Eigen voedselproductie leidt tot voedselzekerheid, werkgelegenheid en verbetering van de voedselkwaliteit. Bovendien draagt het bij aan de economische groei op het eiland. Daarbij kunnen agrarische gebieden een belangrijke functie hebben als bufferzones van natuurgebieden en bijdragen aan de klimaatbestendigheid van het eiland. Een duurzame eigen voedselproductie vereist het reserveren van voldoende ruimte en het ontwikkelen van de nodige infrastructuur voor irrigatie.

Dit betekent voor ruimtelijke ontwikkelingsplannen: Een ruimtelijk ontwikkelingsplan bevat een onderbouwing van de wijze waarop het plan rekening houdt met de ontwikkelingen in de agrarische sector en met de voedselzekerheid en voedselkwaliteit. Het plan als geheel biedt ruimte om de visie voor agrarische ontwikkeling te kunnen realiseren.

Categorie Rijksbelang: rekening houden met.

3.12 Het veilig functioneren van luchthaventerreinen

De vliegvelden op de eilanden zijn van belang voor het maatschappelijk en economisch functioneren van de eilanden. Om een veilige luchtvaart te kunnen waarborgen, zijn in de Luchtvaartnota 2020-2050²³ vier speerpunten voor Caribisch Nederland geformuleerd:

1. Het op orde brengen en houden van veiligheidsstandaarden en -regels voor luchtverkeer, luchthavens en luchtruim, die aansluiten bij het vereiste veiligheidsniveau van de VN-luchtvaartorganisatie ICAO en het verdrag van Chicago²⁴.
2. Aanleg en het meerjarig onderhouden van adequate luchthaveninfrastructuur op Caribisch Nederland en ondersteunende luchtverkeersleidingsdiensten, in samenhang met de verbindingen over zee.
3. Bijdragen aan (betaalbare) bereikbaarheid van Caribisch Nederland voor het bevorderen van de lokale economie en het sociaal perspectief.
4. Bevorderen van een goed functionerende overheid voor de luchtvaart en competentieontwikkeling op verschillende niveaus.

Dit betekent dat rondom het vliegveld aandachtspunten gelden ten aanzien van veiligheid, geluidsoverlast en luchtkwaliteit. Zowel op het vliegveld als daarbuiten moeten onveilige situaties worden vermeden. Dat betekent dat er bouw- en gebruiksbepalingen rondom het vliegveld gelden. Luchthaventerreinen zijn om die reden in ruimtelijke ontwikkelingsplannen opgenomen.²⁵

Dit betekent voor ruimtelijke ontwikkelingsplannen: Een ruimtelijk ontwikkelingsplan neemt de besluiten ten aanzien van de aanwijzing van de luchthaven en de geluidscontouren over. Ditzelfde geldt voor obstakelvrije vlakken.

Categorie Rijksbelang: bindend aangezien deze veiligheidsnormen in internationale afspraken zijn vastgelegd.

²³ [Verantwoord vliegen naar 2050 Luchtvaartnota 2020-2050 | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

²⁴ <https://wetten.overheid.nl/BWBO005507/2017-10-23>

²⁵ Luchtvaarterreinen in Caribisch Nederland:

- Bonaire: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2022-40-n1.html>
- St Eustatius: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2020-37194.html>
- Saba: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2020-37197.html>

3.13 Een goede bereikbaarheid van zeehavens

Veilige en efficiënte zeehavens zijn essentieel voor Caribisch Nederland. Enerzijds vanwege de goederenstromen die grotendeels via de havens lopen, anderzijds is het in het geval van calamiteiten belangrijk dat de haven toegankelijk blijft en blijft functioneren. Daarnaast zijn de havens ook voor de bewoners en toeristen van groot belang voor de connectiviteit binnen het Caribisch gebied. Goed functionerende havens zijn essentieel. Hierbij geldt dat een zeehaven van zowel land- als zeezijde goed bereikbaar moet zijn. Voor de aanleg van een zeehaven zal verschillende wet- en regelgeving moeten worden nageleefd, waarbij een onderscheid gemaakt moet worden tussen wetgeving voor landzijde (o.a. Wet Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer BES) en wetgeving voor zeezijde (Wet maritiem beheer BES). Te denken valt aan (maritieme) milieueisen.

Een goed beheer van de vrachthavens, cruisehavens en een veilige afhandeling van het maritieme verkeer zijn in eerste plaats de verantwoordelijkheid van de Openbare Lichamen. De minister van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) is systeemverantwoordelijk voor de vlotte en veilige afwikkeling van het scheepvaartverkeer in de BES-wateren. De minister van IenW is de beheerder van de territoriale zee en de exclusieve economische zone en in die hoedanigheid verantwoordelijk voor de orde, veiligheid en de bescherming van het mariene milieu van de territoriale wateren in de Caribische Zee. Daarnaast kan de minister van IenW op grond van de Wet maritiem beheer BES regels stellen voor scheepsactiviteiten en scheepvaartroutes aanwijzen. Van deze bevoegdheid wordt op dit moment geen gebruik gemaakt.

In de Zeehavennota²⁶ zijn de volgende doelstellingen geformuleerd:

1. IenW stimuleert de havenbedrijven in Caribisch Nederland om zelf zorg te kunnen dragen voor een vlot en veilig scheepvaartverkeer.
2. Borgen van nautische veiligheid met een optimale bereikbaarheid en goede (zeehaven)infrastructuur.
3. Verzelfstandigd havenbeheer in Caribisch Nederland, waarbij inkomsten uit havengelden en grondtarieven worden besteed aan aanleg, beheer en onderhoud van haveninterne infrastructuur (havenbekkens, kademuren, kades, terminals, kranen).

Dit betekent voor ruimtelijke ontwikkelingsplannen: Een ruimtelijk ontwikkelingsplan bevat geen planologische belemmeringen voor scheepvaartverkeer en de veilige bereikbaarheid van een haven over water en land.

Categorie Rijksbelang:

- Bindend, vanwege de verantwoordelijkheid van de Rijksoverheid voor vlot en veilig scheepvaartverkeer en de bescherming van het mariene milieu in de territoriale wateren van Caribisch Nederland.
- Rekening houden met, voor de aanleg van een zeehaven dat in eerste plaats de verantwoordelijkheid van de Openbare Lichamen is.

²⁶ Havennota 2020-2030: 31.409, TK, 306

3.14 Integraal beheer van de Exclusieve Economische Zone (EEZ)

Het Rijk is het bevoegd gezag in de Caribische Exclusieve Economische Zone (EEZ) en daarmee verantwoordelijk voor het integrale beleid hiervoor en het beheer hiervan. Een groot deel van de EEZ valt buiten de kustzone en daarmee buiten het bereik van de ruimtelijke ontwikkelingsplannen van de openbare lichamen. In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) worden de belangen beschreven voor integraal beheer van de EEZ. Deze teksten zijn in dit ROCN overgenomen en verder aangevuld. De Caribische Zee is van grote internationale economische betekenis voor de scheepvaart, de visserij, de winning van delfstoffen en de opwekking van hernieuwbare (wind)energie. Daarnaast is ze van belang voor oefeningen van de krijgsmacht en bevat ze belangrijke natuurlijke en landschappelijke waarden. Voor de EEZ gelden de volgende doelstellingen²⁷:

- Het behoud en de bescherming van het mariene milieu (ecosysteem) en het deel van de Sababank dat hierin is gelegen;
- Het veilig en vlot afwikkelen van het scheepvaartverkeer rondom de eilanden en in transit naar de eilanden;
- Het waarborgen van voldoende oefenmogelijkheden voor de krijgsmacht;
- Het bieden van ruimte voor het hoofdnetwerk voor vervoer van (gevaarlijke) stoffen via buisleidingen;
- Het bieden van ruimte voor het hoofdnetwerk voor (duurzame) energievoorziening en energietransitie;
- Het beschermen van archeologische waarden (verdrongen nederzettingen, scheepswrakken en andere archeologische waarden).

De internationale biodiversiteitsafspraken over bescherming van de zee in 2030 brengen met zich mee dat Nederland ernaar streeft om tenminste 30% van de gehele EEZ en terrestrische gebieden te beschermen, herstellen en beheren. Deze afspraak is van groot belang voor de ecologische veerkracht in het Caribisch gebied. Het Bonaire Marine Park en de Sababank zijn gedefinieerd als nationaal belang in de SVIR; daarnaast is de Sababank nationaal en internationaal erkend als natuurpark²⁸ Particularly Sensitive Sea Area (PSSA)²⁹ door de International Maritieme Organisatie (IMO). Sinds 2023 bieden de territoriale wateren van de BES eilanden bescherming voor zeezoogdieren en haaien als natuurpark *Yarari Sanctuary*. Ook wordt er gewerkt aan de nominatie van het Bonaire Marine Park als UNESCO World Heritage Site. Voor de mariene natuurparken rondom Bonaire, Saba en St Eustatius is de ecologische samenhang met de rest van de EEZ van belang. Gelet op de (mogelijke) menselijke activiteiten in de EEZ, waaronder scheepvaart, visserij, toerisme/cruisevaart, energie-industrie en de aanwezigheid van archeologische en culturele waarden, is het integrale beleid en beheer aan verandering onderhevig. Coherentie en samenhang is nodig tussen beleid en beheerplannen voor de EEZ buiten de kustzone en het gebied daarbinnen.

Dit betekent voor ruimtelijke ontwikkelingsplannen: Een ruimtelijk ontwikkelingsplan bevat een onderbouwing van de wijze waarop het plan rekening houdt met de belangen van de EEZ.

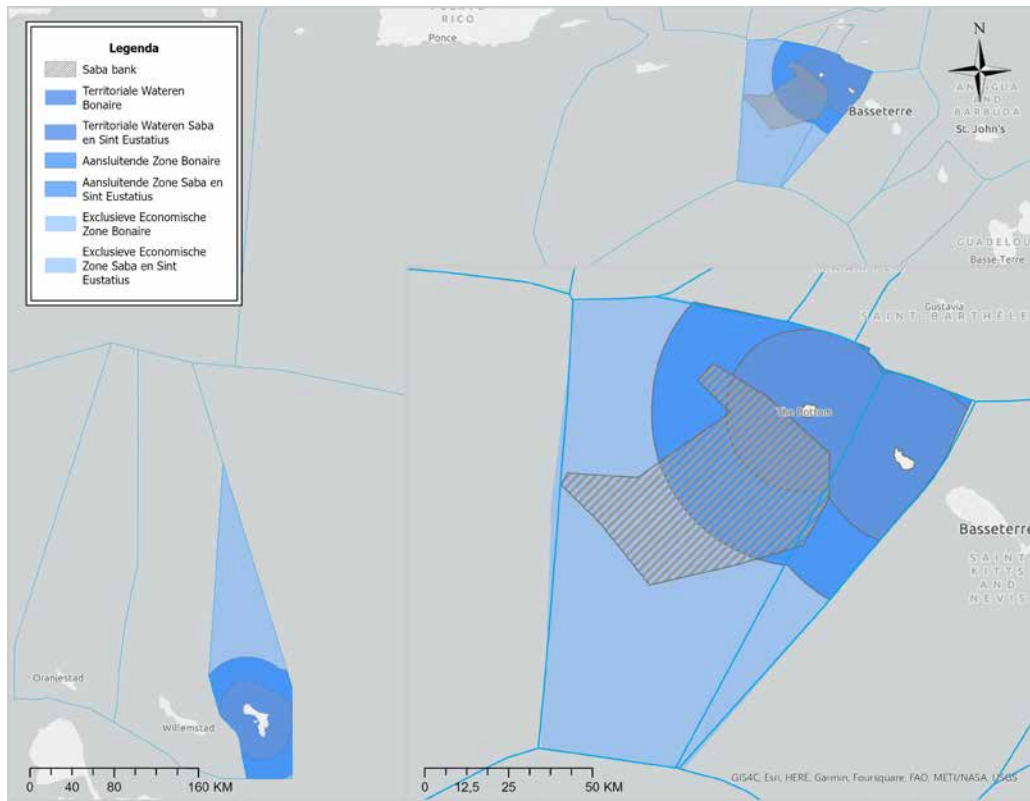
Categorie Rijksbelang: bindend, gezien de verantwoordelijkheid van de Rijksoverheid voor het beheer van de EEZ in Caribisch Nederland.

²⁷ Deze doelstellingen zijn overgenomen uit paragraaf 4.9 van de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte. Met de inwerking van het ROCN komt deze paragraaf te vervallen. De rest van de SVIR was al komen te vervallen bij de vaststelling van de novi.

²⁸ Meer over de Sababank als natuurpark: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0029161/2013-06-01/#Artikel1>

²⁹ Meer over de Sababank als PSSA: https://puc.overheid.nl/nsi/doc/puc_2582_14/1/

Figuur 1 – Overzicht van de Exclusieve Economische Zone(s) van Caribisch Nederland

4. Implicaties van het Rijksbeleid voor Caribisch Nederland

De Ruimtelijke Rijksbelangen en uitgangspunten voor het overleg over ruimtelijke ontwikkelingsplannen die daaruit volgen zijn in dit hoofdstuk voor Bonaire, Saba en Sint Eustatius uitgewerkt in overzichtskaarten.

4.1 Bonaire

In figuur 2 zijn de Rijksbelangen, voor zover deze betrekking hebben op specifieke gebieden, opgenomen in een overzichtskaart van Bonaire. De gebieden in de overzichtskaart sluiten aan bij het Ruimtelijk Ontwikkelingsplan Bonaire 2010 (ROB 2010). Het Openbaar Lichaam Bonaire heeft aangegeven te werken aan een ruimtelijke structuurvisie. Na voltooiing hiervan zal het ROB worden herzien. Het ROCN staat hier niet aan in de weg. Wel zullen bij de herziening van het ROB de uitgangspunten van het ROCN moeten worden meegenomen. Het Rijk wordt daarom graag betrokken bij het opstellen van beide beleidsstukken. Bij een herziening van het ROCN zal worden bezien of de in het ROB aan te brengen wijzigingen aanleiding vormen om het kaartbeeld in dit hoofdstuk aan te passen.

Op Bonaire is één natuurpark, het Bonaire National Marine Park. Verder kent Bonaire vier Ramsar-sites: Washington Slagbaai, Klein Bonaire, Lac en Pekelmeer. Voor deze gebieden geldt dat er geen ruimtelijke ontwikkelingen toegestaan zijn die in strijd zijn met de beschermde status. Daarnaast gelden er beperkingen in de bufferzones van deze gebieden. Gezien de noodzaak van bescherming van mariene ecosystemen zal onderzocht worden of en waar uitbreiding van de bufferzones aan de kust wenselijk is.

Buiten de bovengenoemde parken, zijn er gebieden op Bonaire met belangrijke natuurlijke en ecologische waarden. Dit zijn onder andere het Middenterras en Bonaire-Zuid (globaal ten zuiden van de Kaya van Eps). Vanwege de aanwezige waarden investeert het Rijk als uitwerking van het NMBP in deze gebieden. Zo vinden op het Middenterras herbebossingsprojecten plaats, is het gebied Fontein aangekocht ten behoeve van natuur en cultuurbehoud en wordt in Bonaire Zuid geïnvesteerd in onder andere het Sabal Palm Park. Dit zijn gebieden die in het geldende Ruimtelijk Ontwikkelingsplan Bonaire de bestemming 'Natuur' hebben. Binnen deze gebieden zijn geen ruimtelijke ontwikkelingen toegestaan.

Ook in gebieden die in het ROB 2010 als 'Open landschap' en 'Agrarisch – Kunuku' zijn gedefinieerd, kunnen belangrijke natuurwaarden aanwezig zijn. Ruimtelijke ontwikkelingen in deze gebieden zijn in principe niet toegestaan, tenzij een zwaarwegend maatschappelijk belang wordt aangetoond. Daarnaast moet gedegen onderzoek worden gedaan om de effecten van een ontwikkeling op natuurwaarden in kaart te brengen en moeten maatregelen worden getroffen om natuurwaarden effectief te kunnen waarborgen.

Een groot deel van het zuidelijk deel van Bonaire is kwetsbaar voor klimaatverandering (zie figuur 3). Het gaat daarbij om zeespiegelstijging en een verhoogd overstromingsrisico. Het beleid zoals geformuleerd in 3.2.1 is daarom van toepassing op dit gebied.

Van oudsher bevinden zich aan de oostzijde van Kralendijk de landbouwgebieden. Hier ligt het Kunuku-gebied, waar traditionele landbouw plaatsvindt, die bijdraagt aan de culturele waarden van het landschap. Daarnaast wordt er rond het terrein van LVV in moderne landbouwtechnieken geïnvesteerd. Het is belangrijk dat deze gebieden beschikbaar blijven voor agrarische activiteiten en daarmee voor de voedselproductie op het eiland.

Het centrum van Kralendijk, Rincon en enkele andere gebieden zijn aangewezen als beschermd stads- of dorpsgezicht of als gebied met een hoge archeologische waarde.

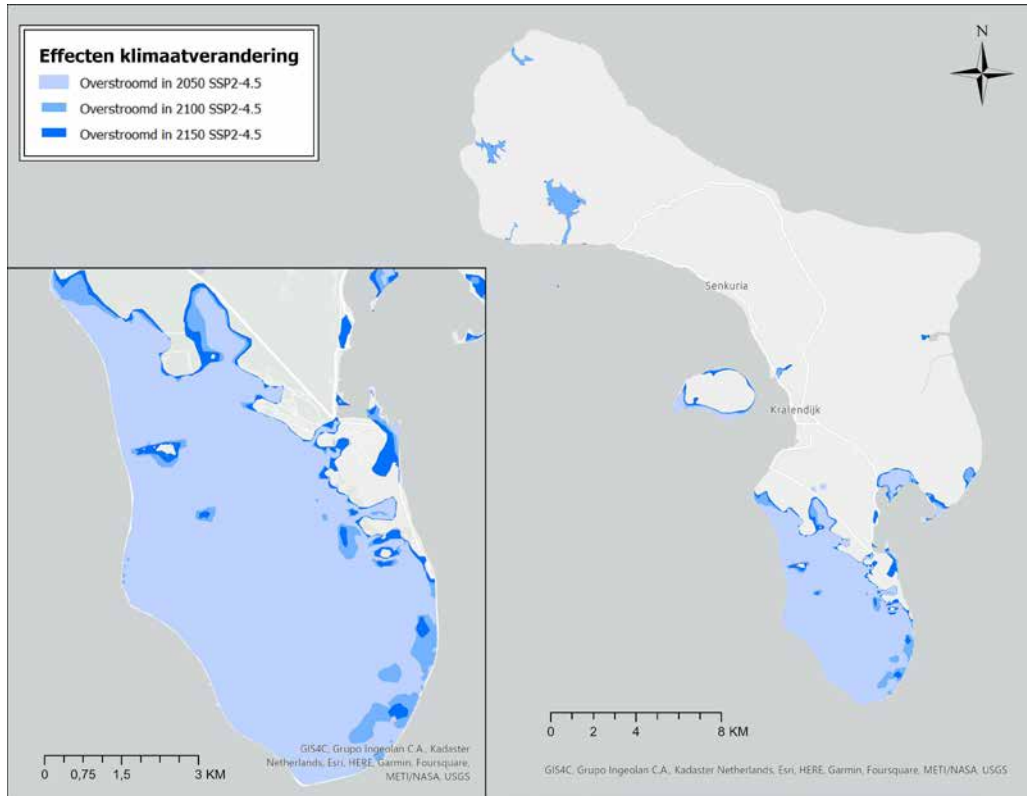
Flamingo Airport (Bonaire International Airport) is de enige luchthaven op het eiland. Het luchthaventerrein en het beperkingengebied zijn als zodanig opgenomen in het ROB 2010. Deze gebieden worden als Rijksbelang ook opgenomen in dit programma. Verder zijn er op Bonaire verschillende pieren en jachthavens die van belang zijn voor de bereikbaarheid van Bonaire via zee. Er zijn momenteel drie pieren die als vrachthaven worden gebruikt. Daarnaast zijn er specifieke voorzieningen voor het verschepen van zout en brandstof. Nieuwe locaties voor de vrachthaven en het aanleveren van brandstof worden momenteel onderzocht.

Tenslotte is er in juni 2023 een Woondeal getekend tussen het Openbaar Lichaam Bonaire en de Rijksoverheid. In de Woondeal is onder andere afgesproken dat er tot 2030 (meer dan) 2100 betaalbare woningen zullen worden gebouwd. Het is van belang dat daar geschikte planologische ruimte voor wordt gecreëerd volgens de beginselen van meervoudig en zuinig ruimtegebruik en integrale gebiedsontwikkeling

Figuur 2 – Relevante gebieden voor het ruimtelijk beleid op Bonaire

Figuur 3 - Overstromingsrisico's als gevolg van klimaatverandering (gebaseerd op onderzoek van de Vrije Universiteit: <https://vu.nl/en/about-vu/more-about/the-impacts-of-climate-change-on-bonaire-2022-present>)

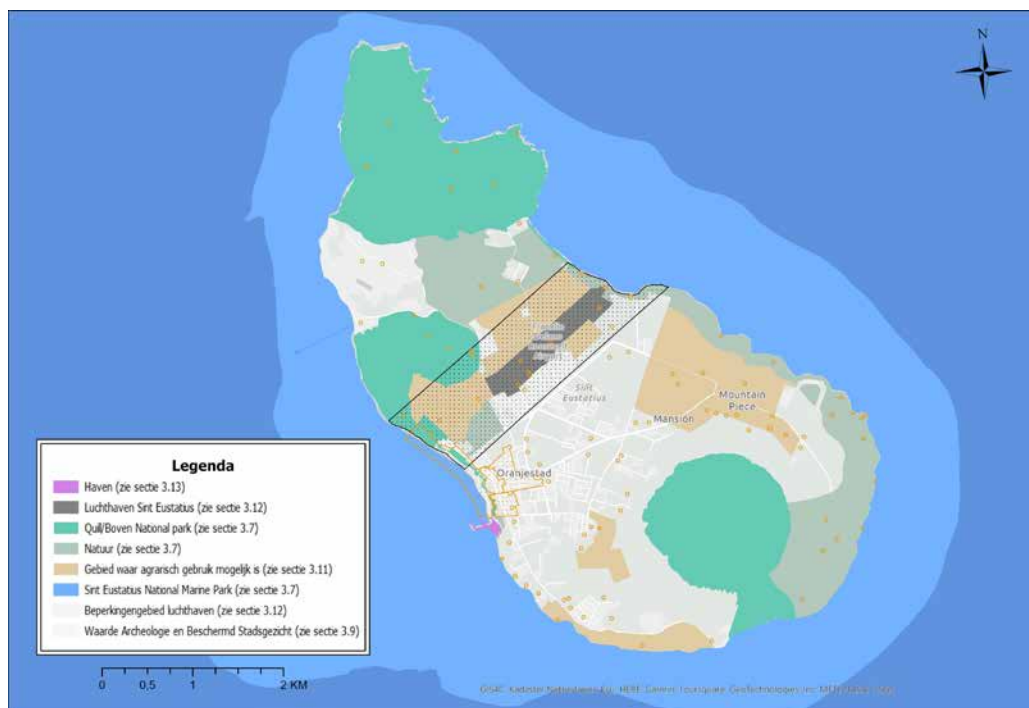
4.2 Sint Eustatius

In Figuur 4 zijn de Rijksbelangen, voor zover deze betrekking hebben op specifieke gebieden, uitgewerkt in een overzichtskaart van Sint Eustatius. De opgenomen gebieden sluiten aan bij de herziening van het Ruimtelijk Ontwikkelingsplan Sint Eustatius (ROP) dat in 2023 is vastgesteld. Vanuit het Rijk wordt extra aandacht gegeven aan de toekomstvastheid van ruimtelijke ontwikkelingen in het licht van klimaatmitigatie- en adaptatiedoelen. Zo zijn er op Sint Eustatius in het ROP reeds mogelijkheden opgenomen voor de opwekking van geothermische energie en de plaatsing van windmolens.

Op Sint Eustatius zijn twee beschermde natuurparken, het Sint Eustatius National Marine Park en het Quill/Boven National Park. In deze gebieden zijn geen ruimtelijke ontwikkelingen toegestaan die in strijd zijn met de beschermde status, ook niet in bufferzones. Gezien de doelstellingen van het NMBP dient onderzocht te worden of het instellen van bufferzones wenselijk is. Buiten de bovengenoemde natuurparken, zijn er gebieden op Sint Eustatius met belangrijke ecologische waarden. Dit zijn de gebieden die op de kaart als “natuur - landschap” zijn aangemerkt. Vanwege de aanwezige waarden investeert het Rijk als uitwerking van het NMBP in deze gebieden. In deze gebieden zijn geen ruimtelijke ontwikkelingen toegestaan. Buiten deze beschermde natuurgebieden kunnen ook belangrijke natuurwaarden aanwezig zijn, waarmee rekening dient te worden gehouden in het ruimtelijk ontwikkelingsplan.

Op Sint Eustatius zijn het centrum en de baai van Oranjestad als beschermd stadsgezicht en gebied van archeologische waarde aangeduid. Daarnaast zijn er over het gehele eiland archeologische vindplaatsen. Ook is er een archeologische verwachtingskaart beschikbaar waarin de waarschijnlijkheid van archeologische vondsten is weergegeven (niet opgenomen in de overzichtskaart).

Figuur 4 – Relevante gebieden voor het ruimtelijk beleid op Sint Eustatius.

Het Franklin Delano Roosevelt Airport is de enige luchthaven op het eiland. Het haventerrein in de baai van Oranjestad is belangrijk voor het functioneren van de zeehaven. Het luchthaventerrein inclusief beperkingengebied) en het haventerrein zijn al opgenomen in het ROP. Deze gebieden worden ook opgenomen in dit programma.

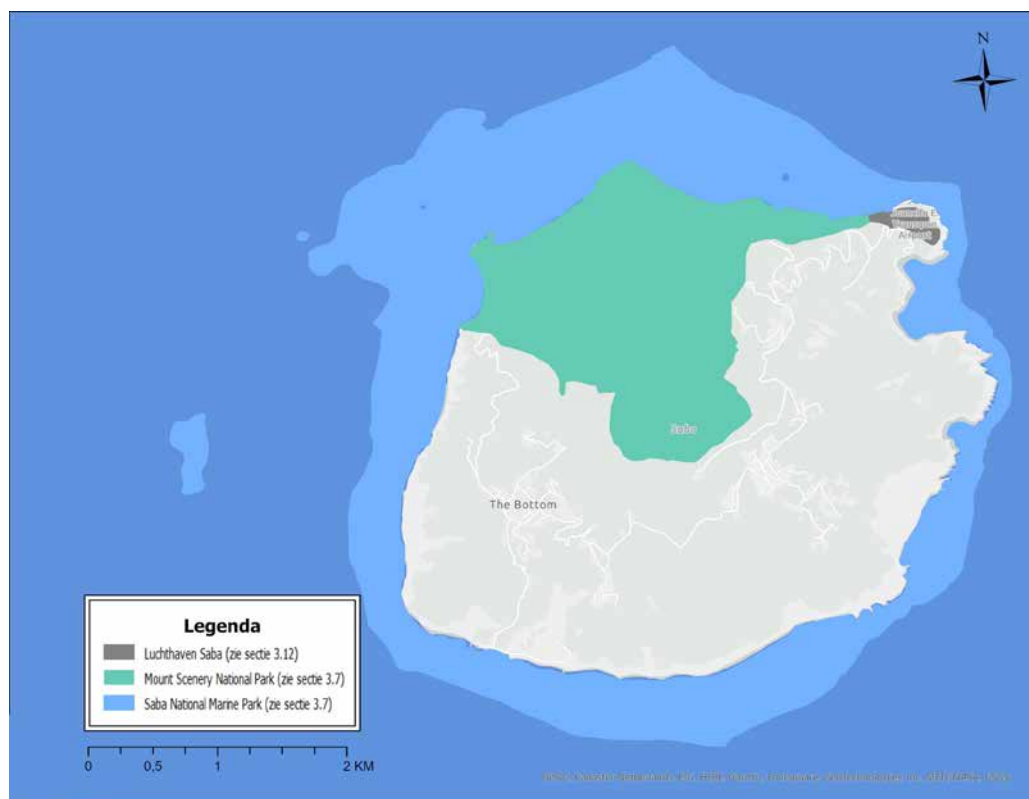
4.3 Saba

In Figuur 5 zijn de Rijksbelangen, voor zover deze betrekking hebben op specifieke gebieden, uitgewerkt in een overzichtskaart van Saba. Aangezien op Saba nog geen ruimtelijk ontwikkelingsplan bestaat, zijn de meeste gebieden nog niet gedefinieerd. Wel is een aantal gebieden al op nationaal niveau vastgesteld: het luchthaventerrein en de natuurparken. Het Rijk acht een integraal ontwikkelingsplan urgent met het oog op de vereiste toekomstvastheid van ruimtelijke ontwikkelingen in het licht van klimaatmitigatie- en adaptatiedoelen.

Op Saba zijn drie natuurparken die op Rijksniveau zijn vastgesteld: het Saba National Marine Park, het Mount Scenery National Park en de Sababank, waarvan een gedeelte binnen de territoriale wateren van Saba valt. In deze natuurgebieden zijn geen ontwikkelingen toegestaan die in strijd zijn met de beschermde status. Gezien de doelstellingen van het NMBP zal onderzocht worden of uitbreiding van bufferzones wenselijk is.

Het Juancho E. Yrausquin Airport is de enige luchthaven op het eiland. Het luchthaventerrein is al vastgesteld. Verder zijn de huidige en de toekomstige locaties van haventerrein aan de zuidkant van het eiland van belang voor de bereikbaarheid via zee.

Figuur 5 - Relevante gebieden voor het ruimtelijk beleid op Saba. Omdat er nog geen ruimtelijk ontwikkelingsplan bestaat, zijn nog geen andere gebieden geïdentificeerd.

5. Overleg tussen het Rijk en de openbare lichamen bij het vaststellen en herzien van Ruimtelijke Ontwikkelingsplannen

De minister wil de Rijksbelangen behartigen door het inrichten van een gestructureerd overleg met de openbare lichamen over de ontwikkeling en herziening van ruimtelijke ontwikkelingsplannen en het door een openbaar lichaam te voeren ruimtelijk beleid. Ook kan de Minister desgewenst kaders geven voor onderzoeken die keuzes in de ruimtelijke ordening onderbouwen, waaronder natuuronderzoeken. Deze kaders kunnen bijvoorbeeld gaan over de inhoud en/of scope van het onderzoek. Daarbij hoeft het niet uitsluitend om veranderingen in de ruimtelijke ontwikkelingsplannen te gaan. Het overleg kan ook betrekking hebben op ruimtelijke ontwikkelingen met mogelijk grote gevolgen voor de fysieke leefomgeving, die binnen vigerende ruimtelijke ontwikkelingsplannen passen.

In dit overleg wordt besproken op welke wijze ruimtelijk beleid of een ruimtelijk ontwikkelingsplan conform het bepaalde in artikel 7 van de Wgro BES rekening houdt met de algemene doelstellingen van deze wet en met dit ROCN. Het overleg kan worden gezien als de in artikel 4, lid 2 van de Wgro BES bedoelde maatregel waarmee de minister zich voorstelt de Rijksbelangen te laten doorwerken.

Om het overleg van meerwaarde te laten zijn, dient dit bij voorkeur zo vroeg mogelijk in het planvormingsproces plaats te vinden, maar in ieder geval voordat het bestuurscollege het ontwerp-ontwikkelingsplan ter inzage legt. Om het overleg zo efficiënt mogelijk te laten verlopen en te voorkomen dat de bestuurscolleges ieder departement en/of dienst apart moeten benaderen, zal de directie Ruimtelijk Beleid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties hiervoor als aanspreekpunt fungeren. Vanzelfsprekend is/blijft het mogelijk om één op één met departementen te overleggen. Daarnaast is het voorstel om op regelmatige basis (bijvoorbeeld 4 keer per jaar) een overleg met de openbare lichamen in te plannen waarin vertegenwoordigers van relevante departementen vanuit de Rijksoverheid aanwezig zijn.

6. Financiële paragraaf

Het ROCN kent geen eigen financieringsstructuur. Dit betekent dat er voor de in het programma genoemde thema's geen andere gelden vrijkomen dan de gelden die beschikbaar zijn gesteld door het departement dat voor het betreffende thema verantwoordelijk is.

Wel is er vanuit het NMBP geld beschikbaar voor de openbare lichamen om extra capaciteit in te huren om de eilandelijke ruimtelijke ontwikkelingsplannen aan te passen aan de eisen van het RO CN. Het gaat hier tot eind 2024 om een bedrag van € 100.000 per jaar per eiland. De toekenning van dit bedrag verloopt via de stuurgroep NMBP die op voor ieder eiland is ingesteld en die bestaat uit vertegenwoordigers van de openbare lichamen en de ministeries van Natuur & Stikstof, Infrastructuur & Water en Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties.

Appendix A – Overige relevante wetgeving en beleid

Aan de basis van dit programma liggen diverse bestaande documenten. Deze worden in deze paragraaf behandeld.

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

De Nationale Omgevingsvisie (NOVI) is de opvolger van de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). Met het vaststellen van de NOVI is de SVIR ingetrokken, met uitzondering van paragraaf 4.9 (Caribisch Nederland en Caribische Exclusieve Economische Zone). Deze paragraaf vermeldt voor de Caribische Exclusieve Economische Zone de volgende ruimtelijke nationale opgaven:

- Het behoud en de bescherming van het mariene milieu (ecosysteem) en het deel van de Sababank dat hierin is gelegen;
- Het veilig en vlot afwikkelen van het scheepvaartverkeer rondom de eilanden en in transit naar de eilanden;
- Het waarborgen van voldoende oefenmogelijkheden voor de krijgsmacht;
- Het bieden van ruimte voor het hoofdnetwerk voor vervoer van (gevaarlijke) stoffen via buisleidingen;
- Het bieden van ruimte voor het hoofdnetwerk voor (duurzame) energievoorziening en energietransitie;
- Het beschermen van archeologische waarden (verdronken nederzettingen, scheepswrakken en andere archeologische waarden).

Deze (beperkte) tekst is op dit moment het belangrijkste kader voor ruimtelijk beleid in Caribisch Nederland op nationaal niveau. Het ROCN vervangt deze paragraaf uit de SVIR als leidend beleidskader.

Wet volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer BES (Wet vrom BES) en de wet Grondslagen natuurbeheer- en bescherming BES (Wet gnn BES)

Naast de Wgro BES vormen ook de Wet volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer BES (Wet vrom BES) en de wet Grondslagen natuurbeheer- en bescherming BES (Wet gnn BES) het kader voor de ruimtelijke ordening in Caribisch Nederland. Op basis van de Wet vrom BES en Wet gnn BES is onder andere het Natuur- en Milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 (NMBP) tot stand gekomen. De Wet vrom BES vormt de basis voor het Inrichtingen- en activiteitenbesluit BES.

Het NMBP is opgesteld om de unieke natuur van Caribisch Nederland te behouden, te beschermen en op een duurzame wijze in te zetten voor sociaaleconomische ontwikkeling. Het NMBP vormt het startpunt voor het opstellen van uitvoeringsagenda's per eiland. Voor de uitvoering zijn middelen vrijgemaakt. Uitvoeringsacties met een ruimtelijke component zijn waar mogelijk opgenomen in dit ROCN. Dit betekent niet dat het ROCN in de plaats komt van het NMBP en de onderliggende uitvoeringsagenda's. Het ROCN borgt de ruimtelijke kaders die uit het NMBP volgen.

Het Inrichtingen- en activiteitenbesluit BES (officieel het besluit houdende regels met betrekking tot inrichtingen- en activiteiten, milieueffectrapportage en de kwaliteit van toezicht en handhaving, ter bescherming van het fysieke leefomgeving op Bonaire, Sint Eustatius en Saba; hierna: IAB BES) is een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) tot het stellen van regels voor bedrijfsinrichtingen en -activiteiten ter bescherming van het milieu op Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Het IAB BES regelt enerzijds de meldings- of vergunningplicht voor bepaalde activiteiten, anderzijds bevat het besluit een regeling waarmee voor bepaalde activiteiten een Milieueffectrapportage als voorwaarde is gesteld. Het IAB BES staat los van het ROCN.

Sectorale wetgeving

Verder kunnen er ruimtelijke beleidskaders komen uit de volgende sectorale wetten, regelingen en besluiten (niet limitatief):

- Monumentenwet BES
- Luchtvaartwet BES
- Wet maritiem beheer BES
- Ontwerpbesluit Inrichtingen- en activiteitenbesluit BES (ontwerp)
- Aanwijzingsregeling luchtvaartterreinen Bonaire, Sint Eustatius en Saba

Appendix B – Lijst van afkortingen en begrippen

Afkortingen

Bevi	Besluit externe veiligheid inrichtingen
Bkl	Besluit kwaliteit leefomgeving,
BES	Bonaire, St Eustatius en Saba
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
EEZ	Exclusieve Economische Zone
IenW	Infrastructuur en Water
IAB BES	Inrichtingen- en activiteitenbesluit BES
ICAO	International Civil Aviation Organisation
MER	Milieueffectrapportage
NOVI	Nationale Omgevingsvisie
NenS	Natuur en Stikstof
ROB	Ruimtelijk ontwikkelingsplan Bonaire
ROP	Ruimtelijk Ontwikkelingsplan van Sint Eustatius
RO CN	Ruimtelijk Ontwikkelingsprogramma Caribisch Nederland
SVIR	Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte
Wgro BES	Wet grondslagen ruimtelijke ontwikkelingsplanning BES

Begrippen

Bebouwingskern: gebied dat gekenmerkt wordt door een concentratie van gebouwen met een stedelijke functie

Gevoelige functie: functie die in het kader van veiligheid beschermd dient te worden. Het gaat hierbij in ieder geval om woningen, ziekenhuizen, bejaardenhuizen, verpleegtehuizen, scholen en kinderopvang. In het kader van een ruimtelijk ontwikkelingsplan kunnen ook andere functies als gevoelig worden aangewezen

Stedelijke functie: functie welke normaal gesproken in een bebouwingskern voorkomt, zoals wonen, winkels, kantoren, bedrijventerreinen en maatschappelijke gebouwen

Cruciale functie: functie welke na uitval of verstoring tot ernstige maatschappelijke ontwrichting kan leiden, zoals overheid, hulpverleningsdiensten, ziekenhuizen en opvanglocaties.

Colofon

Fotografie:

Saba: Kai Wulf, Lincoln Charles en het Saba Tourism Bureau
Sint Eustatius: Jacquillmagery

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

www.minbzk.nl

www.volkshuisvestingnederland.nl

Juli 2024